

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні економічні системи знаходяться під впливом специфічних політичних та соціальних процесів. Зовнішнє оточення характеризується слабкою передбачуваністю та прогнозованістю факторів, високою динамічністю й обмеженістю ресурсів для розвитку. Ці фактори спричиняють зростання складності функціонування економічних суб'єктів, незалежно від їх форми власності та сфери діяльності. Для забезпечення процесів розвитку та набуття адаптивних здатностей, суб'єкти економіки повинні постійно використовувати різноманітні форми інновацій, включаючи управлінські й організаційні. Одним з різновидів таких інновацій є комплексні управлінські технології, які охоплюють декілька взаємодіючих різнорідних процесів технологічного, економічного, організаційного, соціально-психологічного характеру або декілька функцій управління.

Теоретичні та прикладні аспекти формування інтегрованих систем та технологій менеджменту досліджували такі науковці, як Н. Алгеріан, В. Майсторовіц, С. Кірін, В. Бркіц [1], М. Асіф, Е. Брюн, О. Фішер, С. Сірсі [3], М. Бернардо [4], С. Зенг, Й. Ші, Г. Лоу [18], С. Карапетрович, В. Вільборн [11], Л. Іспас, С. Міронеаса, А. Сілвестрі [8], А. Лабодова [11], Г. Мутгусами,

Ц. Паланісамі, М. Моганрай [13], М. Ребело, Г. Сантос, Р. Сілва [14], М. Роша, К. Сірсі С. Карапетрович [20], К. Чрузік [6].

Прихильниками системного підходу до інтеграції управлінських технологій є М. Асіф, Е. Брюн, О. Фішер, С. Сірсі [2], С. Карапетрович, В. Вільборн [9], М. Роша, К. Сірсі С. Карапетрович [15], які розглядають їх сукупність як єдину систему. Інтеграція починається на стратегічному рівні і поширюється на тактичний і операційний. К. Чрузік [6] розробив процесну модель інтеграції систем менеджменту через критичні, координаційні та основні допоміжні процеси. С. Зенг, Й. Ші, Г. Лоу [18] підтримують синергетичну модель інтегрованої системи менеджменту, що передбачає багаторівневу синергію на стратегічному, організаційному та документальному рівнях. М. Бернардо [4] розглядає інтеграцію систем менеджменту як інкрементальну організаційну інновацію. Модель Г. Мутгусами, Ц. Паланісамі, М. Моганрай [13] містить сім компонентів та відповідні керівні принципи, такі як лідерство, стратегія, політика, організаційна структура, управління стейкхолдерами, управління ризиками, моніторинг та оцінка. Підхід М. Ребело, Г. Сантос, Р. Сілва [14] базується на чотирьох принципах: напрямом, послідовність, узгодженість, зворотний зв'язок. Формування інтегрованої системи менеджменту включає чотири етапи: усвідомлення, співпраця, консонанс і комбінація.

А. Лабодова [11] була однією з перших, хто запропонував модель, засновану на оцінці ризиків при інтеграції систем менеджменту. Оцінка ризиків в цій моделі проводиться за компонентами інтегрованої системи менеджменту у сім етапів, таких як опис установок виробничої системи, ідентифікація джерел небезпеки, розробка сценаріїв, оцінка ризику, встановлення цілей, визначення засобів запобігання та управління ризиками. Н. Алгеріан, В. Майсторовіц, С. Кірін, В. Бркіц [1] розробили підхід, де управління ризиками проникає у всі системи менеджменту. Він передбачає аналіз кожного процесу за допомогою ключових

показників ефективності для виявлення можливих джерел ризику. У моделі Л. Испаса, С. Міронеаса, А. Сілвестрі [8] оцінці піддаються не лише ризики, властиві окремим системам менеджменту, але й ті, які притаманні інтегрованій системі менеджменту у цілому.

Незважаючи на існуючий теоретичний фундамент створення управлінських технологій для різних галузей економіки і суспільства, а також наявність розроблених механізмів їх впровадження в певних сферах, можна зауважити, що науково обґрунтовані підходи до поєднання спеціалізованих технологій управління підприємствами в комплексну систему потребують подальшого розвитку.

У цьому контексті, слід розробити основні концептуальні положення створення комплексної технології управління підприємством, які визначають основну логіку відповідних процесів. Під терміном «концепція» розуміється основна ідея, система поглядів, опис певного об'єкта або явища щодо його структури та функціонування, яка сприяє його розумінню, поясненню і дослідженню ключових аспектів.

Оскільки концепція формується в рамках загальної теорії та парадигми, необхідно належним чином обґрунтувати парадигму, яка виступатиме базисом для концепції формування комплексної технології управління підприємством.

Парадигма є теоретичним каркасом, який використовується як модель для вирішення конкретних проблем і є домінуючим під час певного історичного періоду. Валідні пояснення і передбачення, які підтверджують теорію, продовжують існувати доти, доки негативні спостереження її не спростують.

Ми погоджуємося з М. Кириченком [20], який зазначає, що зараз у суспільстві значного поширення набули парадигми, які виникли під впливом глобалізації та інформаційної революції, спровоковані новими тенденціями інформатизації, що стали центральними процесами у глобальному розвитку

цивілізації. Дослідник впровадив поняття «технологічної парадигми ідеології інформаційного суспільства», яке допомагає зрозуміти суть поточної технологічної перетвореності в її взаємодії з економікою і суспільством. Техноекономічна парадигма включає в себе взаємозв'язок технічних, організаційних і управлінських інновацій, переваги яких виявляються не лише в новому спектрі системи, але й у динаміці відносної структури витрат на інформаційне виробництво [20].

Основні риси нової парадигми ідеології інформаційного суспільства включають: розуміння інформації як сировини; переважання всеохопності ефектів нових технологій; мережеву логіку будь-якої системи або мережеві відносини, які використовують інформаційні технології; мережевий принцип, що відзначається гнучкістю; злиття конкретних технологій у високо інтегративні системи – техніки, технології та технічні знання, які стають визначальними для інформаційного суспільства і визначають сутність інформаційно-технологічної парадигми [19].

Виходячи з цього, пропонуємо застосування саме технологічної парадигми для розроблення концептуальних положень формування комплексної технології управління підприємством. Наведемо аргументи на користь цієї парадигми.

Спочатку об'єктом технології були матеріальні процеси, що тісно пов'язувало її з еволюцією форм суспільного виробництва і науково-технічним розвитком. На етапі індустріального суспільства технологія розглядалася як наукова дисципліна, що розвиває і вдосконалює техніку і засоби праці (або технологічні процеси). Трансформації в суспільстві призвели до змін технологічних теорій, пов'язаних насамперед із домінуючою роллю інформації над матеріальною складовою соціальних процесів.

Сьогодні ми спостерігаємо швидкий розвиток цифрових технологій і широке впровадження Інтернету, що значно вплинуло на економіку і менеджмент. Сучасні дослідження в цій галузі були зосереджені на розумінні впливу цих

технологій на галузі, бізнес-моделі та поведінку споживачів. Такі теми, як електронна комерція, цифровий маркетинг і аналіз даних, набули значної популярності [10].

Інтеграція штучного інтелекту (AI) і машинного навчання (ML) зробила революцію в технологічних теоріях в економіці та менеджменті. Дослідники досліджували застосування штучного інтелекту та машинного навчання в таких сферах, як прогнозна аналітика, прийняття рішень і автоматизація [5]. Це призвело до появи таких галузей, як бізнес-аналітика та наука про дані.

Зі зростанням ризиків екологічної стійкості дослідники зосередилися на інтеграції технологій сталого розвитку і принципах циркулярної економіки. С. Уль-Дурар та ін. [17] підкреслюють роль технологій у досягненні цілей сталого розвитку та ефективному управлінні ресурсами.

Сучасним підтвердженням розвитку технологічної парадигми є аргументація доцільності застосування технологічного менеджменту О.С. Кириченко [21], яка зазначає, що сучасною тенденцією в розвитку підприємств є впровадження технологічного управління як інструменту, спрямованого на використання технологічних інновацій з метою удосконалення роботи підприємства та забезпечення його розвитку. Отже, в галузі управління технологіями відбувається перехід виробничої та ринкової системи управління від традиційних методів до управління технологічним розвитком. Технологічний менеджмент через використання навичок, методів та механізмів управління спрямований на розробку та впровадження нових технологій, а також на більш результативне використання існуючих технологій і можливостей в області техніки і технологій. Головною метою технологічного менеджменту є вирішення системних завдань управління підприємством за допомогою сучасних інформаційних та цифрових технологій

для раціоналізації використання ресурсів підприємства з метою покращення його результативності та створення додаткової цінності.

Отже, вивчення історичних аспектів технологічної еволюції в галузі економіки та управління виявляє перехід від трудомістких методів до застосування технологічних інструментів. Поява нових технологій, автоматизації і цифровізації призвела до розробки спеціалізованих технологій управління, для забезпечення ефективної діяльності в умовах зростаючої складності організаційних операцій. Ці спеціалізовані технології спрямовані на вирішення конкретних аспектів управління, таких як контроль запасів, планування виробництва та фінансовий аналіз. З часом недоліки фрагментованих і спеціалізованих технологій управління стали очевидними. Відсутність узгодженості, координації та інтеграції між цими технологіями викликала конфлікти та обмежувала загальну ефективність управління. Це усвідомлення проклало шлях до появи комплексних технологій управління підприємством. Комплексна технологія враховує взаємопов'язаний характер організаційних функцій і об'єднує різні процеси управління. Мета їх використання полягає в забезпеченні цілісного та скоординованого підходу до управління, забезпечуючи узгодженість та синергізм.

Викладене вище підтверджує використання технологічної парадигми при побудові концептуальних положень формування комплексної технології управління підприємством.

Разом із парадигмою основу концептуальних положень складають також підходи, на яких базується формування комплексної технології управління підприємством. Виходячи з того, що технології управління складаються з операцій та процедур, менеджмент на основі технологій можна як послідовність дій (процесів), що відповідає процесному підходу. Оскільки підприємство є

сукупністю взаємодіючих підсистем, для формування технології управління доцільно використання положення системного підходу. Відповідно до того, що в процесі управління слід обирати лише ті процедури, інструменти, методи, що відповідають поточній ситуації, технологію управління підприємством можна розглядати з позицій ситуаційного підходу. Технологія управління підприємством завжди має цільову спрямованість, крім того, операції, що її складають, підлягають регламентації, що уможливорює використання цільового підходу. З позицій впровадження технологій управління у діяльність підприємства є певними проектами, потребують вирішення питань фінансового та кадрового забезпечення, що передбачає застосування проектного підходу. Оскільки технологія управління не може функціонувати без залучення персоналу, необхідно враховувати його компетентність, що відповідає положенням компетентнісного підходу. Також вважаємо за доцільне включити до складу концептуальних положень формування комплексної технології управління підприємством синергетичний, інноваційний та ризик-орієнтований підходи.

Наступним питанням при формулюванні концептуальних положень є визначення основоположних принципів формування комплексної технології управління підприємством. Вихідними твердженнями для побудови комплексу принципів є такі:

1. Оскільки формування комплексної технології управління підприємством підпорядковується загальним правилам управлінської діяльності, необхідним є дотримання наукових принципів менеджменту.

2. Розглядаючи комплексну технологію управління підприємством як систему окремих (спеціалізованих) взаємоузгоджених управлінських технологій, важливо дотримуватися технологічних принципів (принципів технологізації) під час її створення.

3. Ураховуючи, що комплексна технологія управління підприємством є системою окремих (спеціалізованих) управлінських технологій, доцільним є використання специфічних принципів інтеграції систем менеджменту.

Розглянемо визначені групи принципів більш детально.

Теоретичною спадщиною різних шкіл менеджменту в частині формулювання принципів управління можна назвати наступні [23]:

1. Принципи наукового управління Ф. Тейлора: науковий підхід до виконання кожного елемента роботи; науковий підхід до добробуту, навчання й тренінгу робітників; кооперація з робітниками; поділ відповідальності за результати роботи між менеджерами й робітниками.

2. «Дванадцять принципів продуктивності» Г. Емерсона: точно поставлені ідеали або цілі; здоровий глузд; компетентна консультація; дисципліна; справедливе ставлення до персоналу; швидкий, надійний, повний, точний і постійний облік; диспетчеризація; норми і розклад; нормалізація умов; нормування операцій; письмові стандартні інструкції; винагорода за продуктивність.

3. Принципи А. Файоля: поділ праці; повноваження та відповідальність; дисципліна; єдиновладдя; єдність напрямку діяльності; підпорядкування особистих інтересів загальним; винагорода персоналу; централізація; ієрархія управління; порядок; справедливість; стабільність робочого місця персоналу; ініціатива; корпоративний дух.

4. Кібернетичні принципи Н. Вінера: принцип зовнішнього доповнення; принцип цілепокладання; принцип вибору рішення на основі відбору та перетворення інформації; принцип зворотного зв'язку; принцип емерджентності, а також принципи, що співпадають з принципами теорії систем, а саме: цілісність;

структурованість; взаємозалежність структури і середовища; ієрархічності; можливості опису кожної системи тощо.

Стосовно формування комплексної технології управління підприємством можуть бути використані наступні принципи управління: науковість, узгодженість, послідовність, відповідність, обґрунтованість, несуперечливість, динамізм, розвиток, цілеспрямованість, наявність норм, системність, цілісність, комплексність, структурованість, ієрархічність, взаємозалежність структури і середовища, принцип зворотного зв'язку, оптимальність та гнучкість, ефективність, економічність, своєчасність, поділ праці, умотивованість, організованість, обліковість, спланованість, контрольованість, відповідність прав, обов'язків та відповідальності, залучення персоналу, ініціативність.

Принципи технологізації при формуванні комплексної технології управління підприємством сформулюємо на основі [22]: принцип рівномірності: забезпечення рівномірності управлінських впливів в усіх підсистемах протягом визначеного часового періоду; принцип ритмічності: постійність часових витрат на розробку управлінських рішень, включаючи типові сценарії; принцип паралельності: можливість одночасного здійснення управлінських операцій в різних підсистемах комплексної технології управління підприємством; принцип безперервності: забезпечення мінімізації часових затримок при переході від однієї управлінської операції (процедури) до іншої; принцип відповідності: процедури в комплексній технології управління підприємством повинні бути структуровані для цілеспрямованої реалізації процесів управління; принцип гнучкості: здатність комплексної технології управління підприємством оперативно переорієнтовуватися при зміні параметрів зовнішнього і внутрішнього середовища; принцип збагачення: перетворення основної мети управління підприємством на систему деталізованих цілей; принцип якості: постійне

коригування комплексної технології управління підприємством на основі оцінки її ефективності; принцип типізації: створення типових методів, способів та інструментів при виконанні операцій та процедур комплексної технології управління підприємством.

Специфічні принципи інтеграції спеціалізованих систем менеджменту сформульовано на основі [14] і включають наступні:

1. Вище керівництво має приймати особисту участь в інтеграції окремих (спеціалізованих) управлінських технологій у комплексну та забезпечити цей процес необхідними ресурсами.

2. Стратегія, політика, цілі та завдання інтеграції окремих (спеціалізованих) управлінських технологій у комплексну повинні бути визначені та задокументовані керівництвом і доведені до відома всіх рівнів організації та інших зацікавлених сторін.

3. Дії та обов'язки для функціонування комплексної технології управління підприємством мають бути визначені та чітко повідомлені.

4. У внутрішніх специфікаціях повинні бути визначені потреби, вимоги та очікування всіх зацікавлених сторін.

5. При формуванні та функціонуванні комплексної технології управління підприємством мають бути визначені усі небезпеки, а також проведена оцінка та мінімізація ризиків.

6. Діяльність підприємства повинна бути представлена як сукупність процесів, які чітко відповідають визначеним вимогам та інструкціям. Використання КРІ для моніторингу процесів управління, їх контролю та постійного вдосконалення має здійснюватися систематично з активним залученням та участю працівників.

7. Вище керівництво має забезпечити процеси оцінки, вдосконалення та інновацій щодо різних компонентів комплексної технології управління підприємством.

З огляду на ризик-орієнтовану модель побудови комплексної технології управління підприємством, вважаємо необхідним ввести до складу принципів принципи ризик-менеджменту, що містяться у стандарті ISO 31000 :2018 Управління ризиками – Керівництво [7]:

- інтегрованість – ризик-менеджмент є невід'ємною частиною діяльності організації;
- структурованість і всеосяжність – структурований та комплексний підхід до ризик-менеджменту забезпечує узгоджені та порівнювані результати;
- адаптованість – структура та процес ризик менеджменту налаштовуються під параметри зовнішнього і внутрішнього оточення організації;
- інклюзивність – залучення до процесу управління зацікавлених сторін дозволяє враховувати їх досвід та знання. Це сприяє підвищенню обґрунтованості ризик-менеджменту;
- динамічність – своєчасна зміна підходів, інструментів та методів ризик-менеджменту в міру змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі організації;
- заснованість на найкращій доступній інформації – в якості вхідних даних для управління ризиками застосовуються історичні, фактичні та прогнозні дані. Слід враховувати обмеження, пов'язані з наявними даними. Використовувана інформація повинна бути актуальною, ясною і доступною для зацікавлених сторін;
- врахування людських та культурних чинників – вплив людської поведінки і культури на всі аспекти ризик-менеджменту на кожному етапі;
- постійне вдосконалення – ризик-менеджмент має постійно

покрощуватися завдяки навчанню та накопиченню досвiду.

З урахуванням викладених пiдходiв та принципiв побудованi концептуальнi положення формування комплексної технологiї управління підприємством (рис. 1).

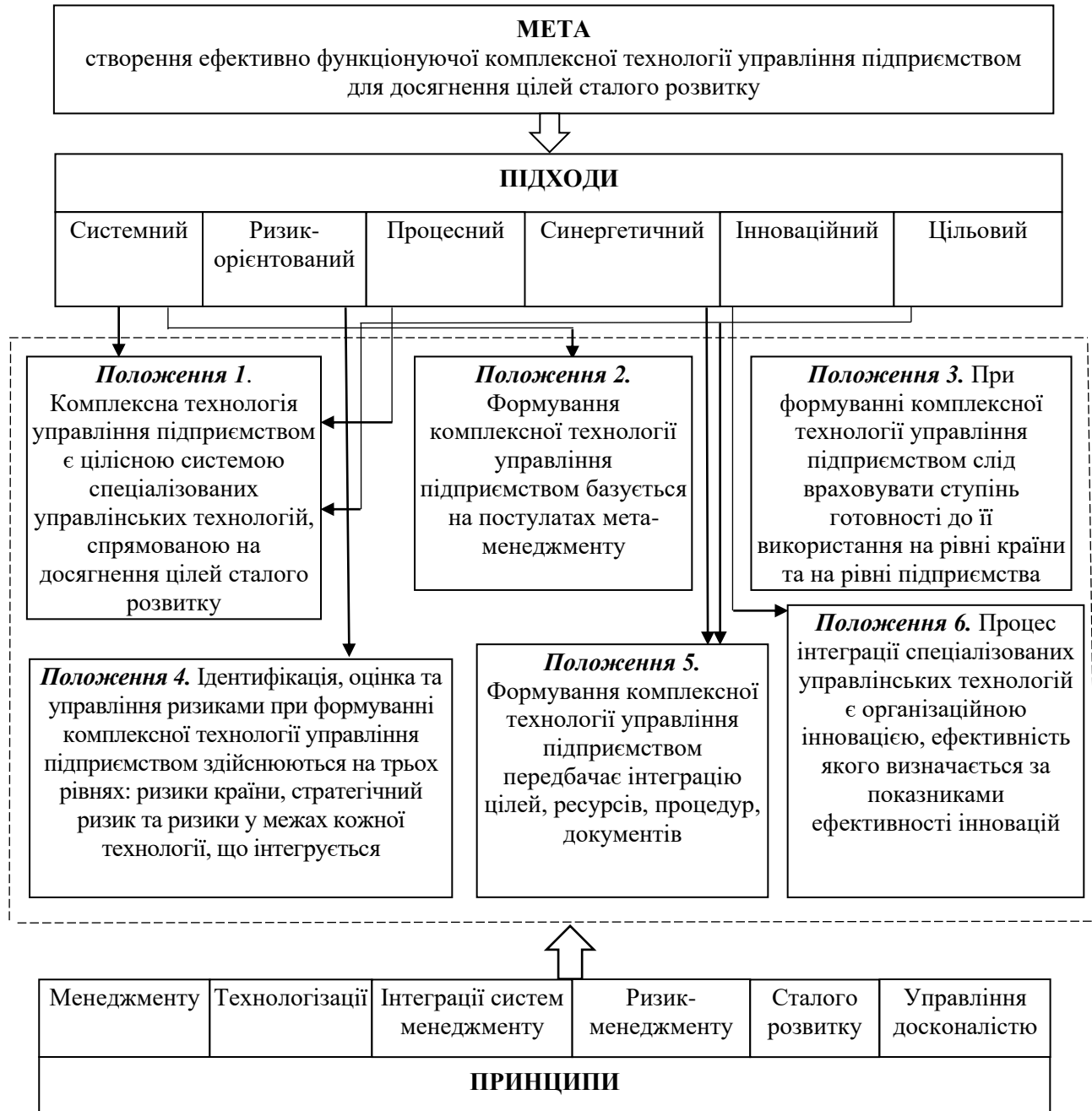

Рисунок 1 – Концептуальні положення формування комплексної технології управління підприємством

Джерело: складено авторами

Концептуальне положення 1 щодо представлення комплексної технології управління підприємством як системи спеціалізованих управлінських технологій базується на системному підході і впливає із визначення, згідно з яким комплексна технологія управління підприємством – це система спеціалізованих управлінських технологій, що складається із скоординованих і впорядкованих процесів, процедур та операцій, які завдяки збалансованому використанню спільних людських, інформаційних, матеріальних, інфраструктурних і фінансових ресурсів підвищують ефективність виконання управлінських функцій та сприяють досягненню цілей сталого розвитку.

При формулюванні концептуальних положень, зокрема положення 2, ми виходили з того, що комплексну технологію управління підприємством необхідно впроваджувати як стратегічну програму підвищення ефективності, узгоджену зі стратегією організації, а не лише як набір інструментів і методів, призначених для поєднання процедур і документів. Це зумовлює доцільність застосування філософії мета-менеджменту при формуванні комплексної технології управління підприємством.

Мета-менеджмент – це управління різними підсистемами на вищому рівні абстракції та логіки. Він базується на системному підході, але виходить за рамки управління окремими підсистемами і спрямований на холістичне управління усією системою на мета-рівні [2].

Відповідно до постулатів мета-менеджменту, інтеграція спеціалізованих управлінських технологій починається з вищого рівня, на якому визначаються зацікавлені сторони та їхні вимоги, що узгоджуються із цілями сталого розвитку підприємства. На другому рівні бізнес-стратегія, орієнтована на визначені вимоги і цілі, трансформується у положення побудови комплексної технології управління підприємством. На третьому рівні відбувається імплементація комплексної технології (рис. 2).

Отже, процес інтеграції управлінських технологій має починатися на мета-рівні, а комплексна технологія управління підприємством має бути вбудованою в стратегію організації.

Застосування мета-менеджменту при інтеграції спеціалізованих технологій управління сприятиме ефективній інституціоналізації комплексної технології. Нездатність вирішити питання інтеграції технологій на мета-рівні може призвести до відсутності сполучення стратегічних та операційних процесів.

Рисунок 2 – Формування комплексної технології управління підприємством відповідно до постулатів мета-менеджменту

Джерело: складено автором

Концептуальне положення 3, згідно з яким при формуванні комплексної технології управління підприємством слід враховувати ступінь готовності до її використання на рівні країни та на рівні підприємства, базується на теорії

готовності до змін і пов'язано із попереднім положенням 2 стосовно застосування постулатів мета-менеджменту, що передбачає оцінювання готовності на декількох рівнях.

Розвиток теорії готовності до змін сприяв виокремленню на пряму визначення готовності до впровадження інновацій та використання технологій – організаційної, інноваційної, управлінської, а також її оцінювання.

У загальному сенсі термін «готовність» використовується для вимірювання здатності оволодіти будь-якою новою технологією перед її впровадженням [3]. Зважаючи на те, що введення комплексної технології управління підприємством є інноваційним процесом, моделі оцінки інноваційної готовності можуть бути використані і для встановлення рівня готовності підприємства до впровадження комплексної технології.

Згідно з концептуальним положенням 4, ідентифікація, оцінка та управління ризиками при формуванні комплексної технології управління підприємством здійснюються на трьох рівнях: ризики країни, стратегічний ризик та ризики у межах кожної технології, що інтегрується. Це концептуальне положення ґрунтується на перевагах ризик-орієнтованих моделей побудови комплексної технології управління підприємством: постійне вдосконалення управління ризиками; прийняття кращих рішень; поліпшення комунікації; створення позитивного іміджу підприємства; зменшення ризиків забруднення навколишнього середовища; зменшення ризиків для здоров'я та безпеки на робочому місці; збільшення прибутковості; підвищення якості організаційних процесів і продукції; задоволеність стейкхолдерів; зниження ризику банкрутства; зменшення втрат; покращення операційної діяльності. Також концептуальне положення 4 витікає із доцільності застосування мета-менеджменту при формуванні комплексної технології управління підприємством (концептуальне положення 2), що передбачає багаторівневість процесу інтеграції спеціалізованих

управлінських технологій у єдину систему і стосовно реалізації ризик-орієнтованого підходу втілюється в управління ризиками країни, стратегічним ризиком та ризиками у межах кожної спеціалізованої технології.

Ризики країни можуть бути ідентифіковані та оцінені на основі Глобального звіту з ризиків, що видається Всесвітнім економічним форумом [16]. У цьому звіті ризики класифіковані на 5 груп: економічні, природні, геополітичні, соціальні, технологічні, у межах яких виділені ризики терористичних атак, інфекційних захворювань, несправності критично важливої інформаційної інфраструктури, руйнування фінансової бульбашки, хронічних захворювань та стану здоров'я, використання зброї масового ураження; порушення роботи або відсутності громадської інфраструктури та послуг; тривалого економічного спаду; несприятливих наслідків розвитку технологій; розповсюдження незаконної економічної діяльності; кіберзлочинності та кібербезпеки; кризи зайнятості; розпаду держави або гострої нестабільності; цифрової нерівності і відсутності доступу до цифрових послуг; краху системно важливої галузі чи ланцюжка поставок; нездатності стабілізувати цінові траєкторії; боргових криз; міждержавних конфліктів; неефективності багатосторонніх інститутів та міжнародного співробітництва; геоекономічного протистояння; концентрації цифрових технологій, різкого погіршення психічного здоров'я; масштабних екологічних катастроф; кризи вартості життя; масштабної вимушеної міграції; розмивання соціальної єдності та поляризації суспільства; стихійних лих та екстремальних погодних явищ; криз природних ресурсів; втрати біорізноманіття та колапсу.

Концепція мета-менеджменту передбачає вбудованість комплексної технології управління підприємством у його стратегію, виходячи з чого необхідним є управління стратегічними ризиками.

Стратегічні ризики – це ризики, які впливають на бізнес-стратегію та стратегічні цілі організації або створюються ними. Стратегічний ризик може приймати форму потенційної події, яка може зашкодити реалізації бізнес-стратегії або досягненню стратегічних цілей. Він може виникати внаслідок операційного, фінансового, технологічного ризику, ризику безпеки, правового або інших ризиків, які досягають загрозливого для реалізації стратегії рівня. Стратегічні ризики можуть поставити під загрозу конкурентну позицію підприємства та знизити його результативність, але вони також можуть сприяти новим можливостям для створення цінності.

Стратегії оцінки ризиків і використовувані методи розглядаються як базові компоненти для структурування комплексної технології управління [8]. Остання є єдиною системою, у якій усі інтегровані компоненти мають власні ризики. Тому необхідно ідентифікувати ризики кожної спеціалізованої технології управління та визначити інструментарій, що використовується для їх оцінки. При управлінні ризиками мають бути задіяні працівники, організаційна культура, встановлені часові рамки для визначення ризиків, можливостей та загроз. Керівники вищої ланки повинні мати ризик-орієнтоване мислення, що сприятиме забезпеченню сталого розвитку підприємства і задоволенню інтересів стейкхолдерів.

Концептуальне положення 5, відповідно до якого формування комплексної технології управління підприємством передбачає інтеграцію цілей, ресурсів, процедур, документів, сформульовано на основі того, що мета-менеджмент розглядає комплексну технологію як «систему систем». Дана система складається із спеціалізованих управлінських технологій, які гармонійно функціонують, спільно використовують один і той же пул людських, матеріальних, інформаційних, інфраструктурних і фінансових ресурсів.

Згідно із концептуальним положенням 6, процес інтеграції спеціалізованих управлінських технологій є організаційною інновацією, ефективність якого визначається за показниками ефективності інновацій. Це положення базується на

представленні інтеграції систем менеджменту (за змістом це сучасний англomовний еквівалент поняття «технологія управління») як інноваційного процесу. Аргументи на підтримку цієї точки зору наведені у роботі М. Бернардо «Інтеграція систем управління як інновація: пропозиція нової моделі» [4].

Таким чином, у роботі удосконалено концептуальні положення формування комплексної технології управління підприємством, які на відміну від існуючих базуються на постулатах мета-менеджменту та компліментарності системного, процесного, синергетичного, цільового, інноваційного, ризик-орієнтованого підходів, що є підґрунтям для розроблення методичних підходів та інструментарію інтеграції спеціалізованих управлінських технологій у єдину систему.

Розроблені концептуальні положення є базисом для удосконалення методичних підходів до формування комплексної технології управління підприємством.

Перелік джерел посилання

1. Alherian N., Majstorovic V., Kirin S., Brkic V. S. Risk model for integrated management system. *Tehnicki vjesnik - Technical Gazette*. 2019. December, pp. 1-11. DOI:10.17559/tv-20190123142317.
2. Asif M., de Bruijn E.J., Fisscher O.A.M., Searcy C. Meta-management of integration of management systems. *TQM Journal*. 2010. No 22. pp. 570-582.
3. Bendi D. *Developing an offsite readiness framework for Indian construction organisations*. Doctoral dissertation. 2017. University of Salford. 286 p.
4. Bernardo M. Integration of management systems as an innovation: A proposal for a new model. *Journal of Cleaner Production*. 2014. 82. 132-142.
5. Chalmers D., MacKenzie N. G., Carter S. Artificial intelligence and entrepreneurship: Implications for venture creation in the fourth industrial revolution. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2021. No 45(5). P. 1028-1053.

6. Chruzik K. Integration model of management systems in Sea Transport. *International Journal on Marine Navigation and Safety of Sea Transportation*. 2020. No 14. pp. 393-396. DOI: 10.12716/1001.14.02.16.
7. ISO 31000:2018 Risk management – Guidelines. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:31000:ed-2:v1:en>.
8. Ispas L., Mironeasa C., Silvestri A. Risk-Based Approach in the Implementation of Integrated Management Systems: A Systematic Literature Review. *Sustainability*. 2023. No 15. pp. 10251. doi.org/10.3390/su151310251.
9. Karapetrovic S., Willborn W. Integration of quality and environmental management systems. *TQM Magazine*. 1998. No 10(3). pp. 204-13.
10. Khan S. A. E-Marketing, E-Commerce, E-Business, and Internet of Things: An Overview of Terms in the Context of Small and Medium Enterprises (SMEs). *Global Applications of the Internet of Things in Digital Marketing*. 2023. June. P. 332-348.
11. Labodová A. Implementing integrated management systems using a risk analysis based approach. *Journal of Cleaner Production*. 2004. No 12. pp. 571-580.
12. Malerba F. (2007). Innovation and the evolution of industries (pp. 7-27). Springer Berlin Heidelberg.
13. Muthusamy G., Palanisamy C., & Mohanraj M. A. Comprehensive Model and Holistic Approach for Implementing an Integrated Management Systems. *Journal of Computational and Theoretical Nanoscience*. 2018. No 15(1). pp.392-401. DOI: 10.1166/jctn.2018.7101.
14. Rebelo M., Santos G., Silva R. Conception of a flexible integrator and lean model for integrated management systems. *Total Quality Management and Business Excellence*. 2014. No 25. pp. 683-701.
15. Rocha M., Searcy C., Karapetrovic S. Integrating Sustainable Development into Existing Management Systems. *Total Quality Management & Business Excellence*. 2007. No 18:1-2. pp. 83-92. DOI: 10.1080/14783360601051594.

16. The Global Risk Report 2023. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2023/>.
17. Ul-Durar S., Awan U., Varma A., Memon S., Mention A. L. Integrating knowledge management and orientation dynamics for organization transition from eco-innovation to circular economy. *Journal of Knowledge Management*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1108/JKM-05-2022-0424>.
18. Zeng S. X., Shi J. J., Lou G. X. A synergetic model for implementing an integrated management system: An empirical study in China. *Journal of Cleaner Production*. 2007. No 15(18). pp. 1760-1767.
19. Кивлюк О.П. Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип.57. С.192-200.
20. Кириченко М.О. Інформаційно-технологічна та гуманістична парадигма ідеології інформаційного суспільства доби глобалізації та інформаційної революції. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. Випуск 58. 2018. С. 37-45.
21. Кириченко О.С. Сучасні аспекти та технології управління розвитком підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. No 2(66). С.107-115. DOI: 10.31732/2663-2209-2022-66-107-115.
22. Чмутова І. М. *Сучасні технології фінансового менеджменту банку: методологія формування на стадіях життєвого циклу: монографія*. Х.: ФОП Лібуркіна Л. М., 2015. 468 с.
23. Чмутова І. М., Пересунько О. В. *Капітал підприємства: аналіз, оцінка, інструменти управління та роль банківської системи у його фінансуванні: монографія*. Х.: ФОП Павленко О. Г. ВД «ІНЖЕК», 2010. 480 с.